

УДК 336.02:330.341.1

Я. В. ПИЛИП'ЮК

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано підходи вчених до трактування поняття «фінансовий потенціал», встановлено відмінність термінів «фінансовий потенціал» та «фінансові ресурси». Подано авторське визначення поняття «фінансового потенціалу інноваційного розвитку» та розкрито його зміст.

Ключові слова: потенціал, фінансовий потенціал, фінансові ресурси, фінансовий потенціал інноваційного розвитку.

In the article scientific approaches to the interpretation of the term "financial capacity" are analyzed, differences between terms "financial capacity" and "financial resources" are established. Its own interpretation of the concept of the financial potential of innovative development is given.

Keywords: capacity, financial capacity, financial resources, financial potential of innovative development.

Проблема дослідження наукового розуміння терміна «фінансовий потенціал інноваційного розвитку» та підходів до його трактування є надзвичайно актуальною, так як фінансовий потенціал є основною передумовою запровадження інноваційної моделі розвитку, а для забезпечення інноваційної діяльності необхідні значні фінансові ресурси, джерелом яких може стати фінансовий потенціал.

Аналіз наукової літератури щодо даної проблематики показав, що нема єдиного підходу до визначення сутності поняття «фінансового потенціалу», а «фінансовий потенціал інноваційного розвитку» як цілісне поняття не був предметом ґрунтовних наукових досліджень, тому це питання залишається дискусійним та потребує подальшого дослідження.

©Пилип'юк Я. В. – аспірантка ЛНУ ім. І. Франка

Праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених присвячені дослідженню сутності фінансового потенціалу та його впливу на інноваційний розвиток, зокрема О. Амоша, В. Боронос, А. Буряченко, А. Вдовиченко, Г. Возняк, Н. Демчишака, С. Зенченко, Т. Клименко, В. Кравченко, М. Крупки, В. Мамонова, С. Онишко та ін.

Метою статті є дослідження наукового розуміння термінів «потенціал» та «фінансовий потенціал», встановлення відмінностей між поняттями «фінансовий потенціал» та «фінансові ресурси», а також розкриття змісту фінансового потенціалу інноваційного розвитку.

Результати дослідження показують, що в економічній літературі широко використовується термін «фінансовий потенціал». Однак, перед розглядом тлумачень цього поняття, необхідно з'ясувати значення поняття «потенціал». Слово потенціал (від лат. *potentia* – сила) у широкому розумінні означає наявні засоби, запаси, джерела, що можуть бути мобілізовані, введені в дію, використані для досягнення певної мети, здійснення плану, рішення будь-якої задачі; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній області. [1, с. 38]

У великому тлумачному словнику української мови подано таке визначення даного поняття: сукупність усіх наявних засобів, можливостей і продуктивних сил і т. ін., які можуть бути використані в якій-небудь галузі, ділянці, сфері; запас чого-небудь, резерв; приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть бути використані за певних умов. [2, с.1087]

Термін «потенціал» у контексті інноваційного розвитку означає здатність і готовність здійснювати реалізацію інноваційного процесу. Здатність – наявність і збалансованість структури інноваційного потенціалу, а саме: ресурсів, необхідних для інноваційної діяльності, до складу яких належить, зокрема, наявність висококваліфікованих спеціалістів-учених, розробників-інженерів, інноваторів, системних організаторів, винахідників тощо; наявність матеріально-технічної бази – устаткування, обладнання, інформаційно-комунікаційних систем, забезпеченість необхідними матеріалами, реактивами, лабораторним, офісним обладнанням; забезпеченість науковою інформацією та інформацією про інновації та інноваційну діяльність у

країні й за кордоном; наявність фінансових ресурсів, що забезпечують інноваційну діяльність у рамках довгострокової перспективи, виконання цільових програм та проектів, витрати на НДДКР. Готовність – це здатність потенціалу та наявних ресурсів для здійснення інноваційної діяльності [3, с. 151].

Базовою і необхідною умовою економічного зростання, прагнення до якого притаманне усім без винятку суб'єктам економічних відносин, є фінансовий потенціал. Саме тому стратегія розвитку території має формуватися на основі забезпечення умов ефективного використання наявного фінансового потенціалу, оскільки він відіграє визначальну роль у підтримці стабільності економіки, забезпеченні пропорційного та збалансованого функціонування різних її галузей [4, с.78].

Буряченко А. Є. визначає фінансовий потенціал регіону як «...спроможність акумулювати фінансові ресурси за допомогою використання наявних дохідних джерел та формування сприятливого інвестиційного клімату завдяки застосуванню відповідних фінансових інструментів з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку відповідної території» [5, с. 10–20].

Значний вклад у дослідження сутності фінансового потенціалу зробила В. Г. Боронос, яка систематизувала визначення фінансового потенціалу за наступними підходами: ресурсний підхід, підхід з позиції здатності, комбінований та екстремальний підходи. [4, с.81]. На думку вченої, фінансовий потенціал території – це гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування та розвитку [4, с.82].

В той час, як Чуницька І. І. вважає, що фінансовий потенціал – це здатність держави до залучення та ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку. [6]

Під фінансовим потенціалом регіону М. В. Гончаренко пропонує розуміти сукупність власних і залучених ресурсів, що забезпечують соціально-економічний розвиток і фінансову стабільність, виконання стратегічно важливих для регіону завдань. На думку вченого, фінансовий потенціал відображає можливість отримання доходів різними економічними

суб'єктами на конкретній території за умови мобілізації і використання фінансових ресурсів у необхідній кількості в певний період часу [7, с. 170].

Погоджуємося з думкою науковців [8] про існування двох домінантних поглядів (концепцій) щодо з'ясування економічної сутності фінансового потенціалу, які сформульовано як кількісний та якісний підходи. Перший передбачає розгляд фінансового потенціалу як сукупності ресурсів, фактично їх арифметичної суми. За якісного підходу робиться наголос на тому, що фінансовий потенціал – це в першу чергу, здатність, можливість використання цих ресурсів. [8, с. 20]

В наукових колах ведеться дискусія щодо співвідношення термінів «фінансовий потенціал» та «фінансові ресурси».

Фінансові ресурси, що у загальному вигляді представляють собою сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні різних учасників економічної системи (держави, підприємств, домогосподарств тощо), характеризують лише одну зі складових фінансового потенціалу - фактично спожиту його частку. Натомість фінансові ресурси в принципі не можуть врахувати цілий ряд особливостей фінансового потенціалу, як-то можливість реалізації прихованих резервів, здатність до збільшення обсягів фінансових ресурсів, ймовірність отримання додаткових ресурсів тощо. [4, с.81]

Спільною рисою категорій «фінансовий потенціал» та «фінансові ресурси» є їх характеристика як запасу, у той же час характеристика можливості для використання (перерозподілу) стосується лише «фінансового потенціалу». Звернемо увагу на той аспект, що ми не можемо назвати фінансовим потенціалом фінансові ресурси через те, що вони не відображають аспект можливості подальшого залучення та експлуатації, адже вони вже мобілізовані фінансовою системою. Отже, фінансовий потенціал, включаючи в себе фінансові ресурси, відрізняється від них (у сторону збільшення) на величину ресурсів, що не задіяні у процесах економічного відтворення, але мають таку можливість. [1, с. 40]

В найбільш узагальненій формі зміст фінансового потенціалу інноваційного розвитку представлено як сукупність фінансових можливостей економічної системи для

інноваційного розвитку в інтересах економічного прогресу. Визначено, що кількісні і якісні зміни таких можливостей досягаються завдяки раціональному використанню фінансових ресурсів на потреби інноваційного розвитку. Оскільки реальні резерви на кожному етапі мають певні і дуже рухливі межі, то на перший план виходять питання адекватної організації, зокрема через фінансовий механізм [9, с. 147].

Варто зазначити, що з одного боку, фінансовий потенціал є поштовхом для формування інноваційного розвитку економіки, а з другого – інноваційна модель розвитку сприяє збільшенню доходу, а значить і стимулює ріст фінансового потенціалу.

Під інноваційним розвитком розуміємо процес постійного використання цільових потоків знань у сфері інноватики та інноваційної діяльності як на мікро-, так і на макрорівні задля набуття досвіду розробки, введення та комерціалізації новацій з метою економічного зростання та розвитку [10].

На нашу думку, фінансовий потенціал інноваційного розвитку – це фінансові можливості забезпечення інноваційного розвитку, що визначаються обсягом фінансових ресурсів інноваційного спрямування та ефективності їх використання. Вважаємо, що процес формування фінансового потенціалу держави, як і окремого господарюючого суб'єкта повинен включати науково-технічний та освітній потенціали, які є основою для формування інноваційного потенціалу, який вже потім трансформується у виробничий потенціал, а пізніше у фінансовий.

Фінансовий потенціал інноваційного розвитку формується потенційними фінансовими можливостями та здатністю до масштабних інноваційних проектів на національному рівні у визначених галузевих векторах. За своєю суттю, це комплекс взаємопов'язаних фінансових ресурсів і здатностей до їх реалізації, що визначають його спроможність приводити у відповідність до зовнішніх вимог внутрішні можливості [11, с. 31].

Відтак, інноваційний розвиток стає джерелом нарощування обсягів фінансових ресурсів і модифікації їх якісних характеристик, що інтенсивніше включає нові оберти інноваційного розвитку. Таким чином фінансовий потенціал, що застосовується для нарощування інноваційної активності,

генерує зростання як інноваційного, так і фінансового капіталу, сприяє трансформації механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку із витратного в продуктивний [9, с. 148].

Завдання фінансового потенціалу розвитку полягає у забезпеченні формування комплексного механізму створення, залучення та перерозподілу фінансових ресурсів, що дозволяє забезпечити реалізацію інновацій у виробничій, фінансовій, кредитній та інституційній сферах. Це можливе за рахунок використання незадіяного фінансового потенціалу як інструменту фінансування розвитку та удосконалення його механізму в цілому. Актуальним стає питання включення таких джерел фінансування розвитку, як похідні цінних паперів, ресурси страхових компаній та фондів, міжнародних фінансово-кредитних установ та організацій з урахуванням результативності попередньої співпраці та успішно проведених інновацій. У світі фінансуванням інновацій займаються такі інституції: програмні та венчурні фонди, бізнес-ангели, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, технологічні та наукові парки тощо. [12, с. 102]

Варто зазначити, що під інноваційним потенціалом прийнято розуміти економічні можливості (інтелектуальні, матеріальні, фінансові, кадрові та інфраструктурні) підприємства щодо ефективного залучення нових технологій у господарський оборот [13, с. 202].

Так як інноваційний потенціал є генератором високої інноваційної активності, він стає підґрунтям для досягнення інноваційного розвитку та збільшення творчих здібностей. Крім того, інноваційний потенціал є одним із важливих чинників сприйнятливості нововведень. На жаль, в нашій державі недостатньо уваги приділяється науково-технічній сфері, спостерігається домінування низько-технологічних виробництв внаслідок чого не в повній мірі використовується наявний інноваційний потенціал. А тому через втрату інноваційного потенціалу гальмується економічний розвиток України.

Аналіз формування фінансових ресурсів підтверджує тезу, що практично всі їх джерела в економіці України мають значний резерв незадіяних коштів, це зумовлює необхідність реалізувати методологію потенціалу для побудови нової

концепції механізму фінансового забезпечення системи інноваційного розвитку. Можливість отримати відповідь на питання, які джерела і яким чином доцільно використати для підтримки інноваційних процесів з метою їх активізації та результативності, з'являється через розблокування незадіяних в інноваційних процесах фінансових резервів і напрямів їх використання. [8, с. 148]

Підсумовуючи, зазначимо, що різноманітність поглядів вчених на визначення фінансового потенціалу інноваційного розвитку свідчить про багатогранність даної категорії.

Для формування сприятливих умов для інноваційного розвитку держави, необхідно забезпечити ефективне управління його фінансовим та інноваційним потенціалами, а також здійснення фінансової політики, важливою складовою якої є пошук достатніх обсягів фінансових ресурсів для їх максимально ефективного використання.

Аналіз різних трактувань фінансового потенціалу дозволяє визначити основну мету його оцінки – визначення ресурсів, які не були використані і їх застосування для досягнення максимально можливого ефективного функціонування підприємства.

Резюмуючи проведений аналіз, можна зробити висновок, що матеріальну основу реалізації завдання забезпечення сталого розвитку територій на сучасному етапі складають ресурси, ефективність управління якими можна оцінити за допомогою системи оцінки фінансового потенціалу. [6, с. 165]

Таким чином, правильне розуміння поняття «фінансовий потенціал» та «фінансовий потенціал інноваційного розвитку» є необхідним при виборі подальших методів дослідження та для генерування правильних адекватних пропозицій щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Вважаємо, що напрямком подальших досліджень може бути співвідношення понять «інноваційний потенціал» і «фінансовий потенціал інноваційного розвитку», визначення їх спільних і відмінних рис, що дозволить розвинути методологічні засади визначення фінансового механізму забезпечення інноваційного розвитку.

Бібліографія

1. Вдовиченко А. М. **Фінансовий потенціал населення: нові можливості інноваційного розвитку економіки України** / А. М. Вдовиченко: Монографія. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2012. – 225 с.

2. **Великий тлумачний словник сучасної української мови** (з дод. і допов.) / [уклад. і гол. редактор В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВГФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

3. **Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем**: монографія / Хвесик М.А., Степаненко А.В., Обиход Г.О. та ін. / за наук. ред. акад. НААН України М.А. Хвесика / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України». – 2013. – 487 с.

4. Борнонос В. Г. **Дослідження сутності фінансового потенціалу території** / В. Г. Борнонос // Научно-практический журнал “Экономика и управление”. – 2012. – № 4. – С. 77-85.

5. Буряченко А. Є. **Фінансовий потенціал регіонального розвитку** : монографія / А. Є. Буряченко. – К. : КНЕУ, 2013. – 342 с.

6. Чуницька, І. І. **Бюджетно-податкові важелі формування фінансового потенціалу держави** [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук / І.І. Чуницька // Податкова академія України. – Ірпінь. – 2009. – 18 с.

7. Гончаренко М. В. **Еволюція сутності фінансового потенціалу розвитку територій** / М. В. Гончаренко // Теорія та практика державного управління. – 2013. – Вип. 3. – С. 163-171. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpdu_2013_3_25.pdf

8. **Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України** : монографія / М. І. Крупка, Д. В. Ванькович, Н. Б. Демчишак, М. І. Кульчицький. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 404 с.

9. Свидерський П. В. **Фінансове забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств** / П. В. Свидерський // Економіка и управление. – 2011. – №6. – С. 145-151.

10. Пилип'юк Я. В. **Концептуалізація сутності інноваційного розвитку держави** / Я. В. Пилип'юк // Бізнес Інформ. – 2014. – № 9. – С. 109-114.

11. Гуменюк О. С. **Фінансовий потенціал як складова ендогенного потенціалу інноваційного розвитку економіки** / О. С. Гуменюк // Фінансовий простір . – 2013. – № 3. – С. 31-37. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.